A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2021. április 15.*

„Előzetes döntéshozatal – A személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód – 2000/43/EK irányelv – 7. cikk – Jogvédelem – 15. cikk – Szankciók – Hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó állításra alapozott kártérítési kereset – A kártérítési kérelem alperes általi elismerése anélkül, hogy elismerné az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállását – A fizetett kártérítés és az állítólagos hátrányos megkülönböztetés közötti kapcsolat – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke – Hatékony bírói jogvédelemhez való jog – Nemzeti eljárási szabályok, amelyek megakadályozzák, hogy a keresetet elbíráló bíróság a felperes kifejezett kérelme ellenére határozzon az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállásáról”

A C-30/19. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság, Svédország) a Bírósághoz 2019. január 10-én érkezett, 2018. december 20-i határozatával terjesztett elő

a **Diskrimineringsombudsmannen**

és

a **Braathens Regional Aviation AB**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: K. Lenaerts elnök, R. Silva de Lapuerta elnökhelyettes, A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan és N. Piçarra tanácselnökök, T. von Danwitz (előadó), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, K. Jürimäe, C. Lycourgos, P. G. Xuereb, L. S. Rossi és I. Jarukaitis bírák,

főtanácsnok: H. Saugmandsgaard Øe,

hivatalvezető: C. Strömholm tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2020. február 11-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Diskrimineringsombudsmannen képviseletében M. Mörk, T. A. Qureshi és A. Rosenmüller Nordlander,

* Az eljárás nyelve: svéd.

– a Braathens Regional Aviation AB képviseletében J. Josjö és C. Gullikson Dock advokater, valamint J. Hettne,

– a svéd kormány képviseletében kezdetben: H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev és J. Lundberg, később: H. Eklinder, C. Meyer-Seitz és H. Shev, meghatalmazotti minőségben,

– a finn kormány képviseletében M. Pere, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében K. Simonsson, E. Ljung Rasmussen, G. Tolstoy és C. Valero, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2020. május 14-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv (HL 2000. L 180., 22. o.; magyar nyelvű különkiadás 20. fejezet, 7. kötet, 23. o.) 7. és 15. cikkének az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 47. cikkével összefüggésben történő értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet egy magát hátrányos megkülönböztetés áldozatának tekintő légi utas nevében eljáró Diskrimineringsombudsmannen (a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős ombudsman, Svédország) által a Braathens Regional Aviation AB (a továbbiakban: Braathens) svéd légitársasággal szemben előterjesztett kereset keretében terjesztették elő, amely légitársaság elismerte ezen utas kártérítési kérelmét, anélkül azonban, hogy elismerte volna az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállását.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 2000/43 irányelv (19) és (26) preambulumbekezdése a következőket mondja ki:

„(19) A faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] áldozatainak megfelelő jogi védelemmel kell rendelkezniük. A hatékonyabb védelem nyújtása érdekében az egyesületeket vagy egyéb jogi személyeket is fel kell hatalmazni, hogy – a bíróságok előtti képviseletre és védelemre vonatkozó nemzeti eljárási szabályok sérelme nélkül – a tagállamok által meghatározott módon bármilyen áldozat nevében, illetve támogatójaként eljárásokban részt vegyenek.

[…]

(26) A tagállamoknak hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat kell előírniuk az irányelvből adódó kötelezettségek megsértése esetére.”

4 Ezen irányelv „Cél” címet viselő 1. cikke értelmében:

„Ennek az irányelvnek a célja a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] elleni küzdelem keretrendszerének kialakítása azzal a szándékkal, hogy az egyenlő bánásmód elve a tagállamokban megvalósuljon.”

5 Az említett irányelvnek „A megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] fogalma” címet viselő 2. cikke az (1) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„Ennek az irányelvnek az alkalmazásában az egyenlő bánásmód elve azt jelenti, hogy nem állhat fenn közvetlen vagy közvetett, faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés].”

6 Ugyanezen irányelv „Hatály” című 3. cikke (1) bekezdésének h) pontja így rendelkezik:

„A[z Európai Unióra] ruházott hatáskörök keretein belül ez az irányelv vonatkozik minden személyre, mind a köz-, mind a magánszektorban, beleértve az állami szerveket is, a következők tekintetében:

[…]

h) az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok nyújtása, amelyek a nyilvánosság számára hozzáférhetőek, beleértve a lakhatást [helyesen: a nyilvánosság rendelkezésére álló árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint ezen áruk szállítása és e szolgáltatások nyújtása, beleértve a lakással kapcsolatos árukat és szolgáltatásokat].”

7 A 2000/43 irányelv „Jogvédelem” címet viselő 7. cikke kimondja

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy minden személy, akit saját állítása szerint az egyenlő bánásmód elvének be nem tartása miatt sérelem ért, az ebből az irányelvből eredő igényeit bírói és/vagy közigazgatási úton – a tagállamok által szükségesnek vélt esetben akár békéltető eljárás útján is – érvényesíthesse annak a viszonynak a megszűnte után is, amelyben a megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] állítólagosan történt.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy azok az egyesületek, szervezetek vagy egyéb jogi személyek, amelyeknek a nemzeti jog által szabályozott kritériumokkal összhangban törvényes érdekükben áll az ebben az irányelvben előírt rendelkezések betartásának biztosítása, a sértett személy nevében vagy támogatójaként, annak beleegyezésével, az ebből az irányelvből eredő kötelezettségek teljesítéséért folytatott bírósági és/vagy közigazgatási eljárásban részt vehessenek.

[…]”

8 Az említett irányelv „Bizonyítási teher” című 8. cikke előírja:

„(1) A tagállamok nemzeti igazságszolgáltatási rendszerükkel összhangban meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az alperesnek kelljen bizonyítania, hogy az egyenlő bánásmód elve nem sérült, abban az esetben, ha azok a személyek, akiket saját állításuk szerint az egyenlő bánásmód elvének be nem tartása miatt sérelem ért, a bíróság vagy más, hatáskörrel rendelkező hatóság előtt olyan tényeket bizonyítanak, amelyekből vélelmezni lehet, hogy közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] történt.

[…]

(3) Az (1) bekezdés nem alkalmazandó büntető eljárásokra.

[…]”

9 Az említett irányelv „Szankciók” című 15. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok megállapítják az ennek az irányelvnek megfelelően elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciók szabályait, és meghoznak minden szükséges intézkedést, hogy biztosítsák ezek alkalmazását. A szankcióknak, amelyek az áldozat számára fizetendő kártérítést is magukban foglalhatják, hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük. […]”

A svéd jog

10 A diskrimineringslagen (2008:567) (a hátrányos megkülönböztetésről szóló [2008:567] törvény) 1. fejezete 4. §-ának (1) bekezdése értelmében hátrányos megkülönböztetésnek minősül többek között az a helyzet, ha valaki kedvezőtlenebb bánásmódban részesül, mint amelyben egy másik személy hasonló helyzetben részesült vagy részesült volna, ha az eltérő bánásmód az illető nemével, nemi identitásával vagy megnyilvánulásával, etnikai származásával, vallásával vagy meggyőződésével, fogyatékosságával, szexuális irányultságával vagy korával függ össze.

11 E törvény 2. fejezetének 12. §-a szerint a hátrányos megkülönböztetés különösen tilos minden olyan személy részéről, aki magán- vagy családi körén kívül árukat, szolgáltatásokat vagy szállást nyújt a lakosság számára.

12 Az említett törvény 5. fejezete előírja a hátrányos megkülönböztetést alkalmazó személyekre kiszabott szankciókat, nevezetesen az áldozatnak járó kártérítést, „hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítés” fizetését, a szerződések és egyéb jogi aktusok felülvizsgálatát és megsemmisítését.

13 A hátrányos megkülönböztetésről szóló törvény 6. fejezete 1. §-ának második bekezdéséből kitűnik, hogy az e törvény 2. fejezete 12. §-ának alkalmazásával kapcsolatos jogvitákat a rendes bíróságok a rättegångsbalken (a bírósági eljárásról szóló törvénykönyv) azon polgári eljárásokra vonatkozó rendelkezései szerint vizsgálják, amelyek alapján a peren kívüli egyezség megengedett.

14 E törvénykönyv 13. fejezetének 1. §-a értelmében a felperes az e rendelkezésben felsorolt feltételek mellett végrehajtás iránti keresetet indíthat annak érdekében, hogy az alperest kötelezzék valamely tevőleges kötelezettség teljesítésére, mint amilyen a felperes részére pénzösszeg fizetésére irányuló kötelezettség.

15 Az említett törvénykönyv ugyanezen fejezetének 2. §-a szabályozza a megállapítási keresetet. E cikk első bekezdése e tekintetben úgy rendelkezik, hogy az ilyen keresetet, amely egy adott jogviszony fennállásának vagy hiányának megállapítására irányul, a bíróság vizsgálhatja, amennyiben a szóban forgó jogviszonyban a felperes számára hátrányt jelentő bizonytalanság áll fenn.

16 Ugyanezen törvénykönyv 42. fejezetének 7. §-a előírja, hogy az alperesnek a tárgyaláson haladéktalanul elő kell terjesztenie az ellenkérelmét. Ennek hiányában az alperes dönthet úgy ebben a szakaszban, hogy elismeri a felperes kérelmét.

17 A bírósági eljárásról szóló törvénykönyv ugyanezen fejezetének 18. §-a értelmében a felperes követelésének alperes általi elismerését követően a bíróság ezen elismerés alapján hozhat ítéletet.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

18 2015 júliusában egy chilei származású, stockholmi (Svédország) lakóhelyű, a Braathens légitársaság által üzemeltetett svédországi belföldi járatra foglalással rendelkező utast (a továbbiakban: az alapügyben szóban forgó utas) a parancsnok határozatával további biztonsági ellenőrzésnek vetettek alá.

19 A hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős ombudsman arra irányuló keresetet indított a Stockholms tingsrätt (stockholmi körzeti bíróság, Svédország) előtt, hogy a Braathenst e légitársaságnak az alapügyben szóban forgó utassal szemben tanúsított hátrányosan megkülönböztető magatartása miatt kötelezzék 10 000 svéd korona (SEK; körülbelül 1000 euró) összegű kártérítés ezen utas részére történő megfizetésére.

20 Keresetének alátámasztására a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős ombudsman lényegében arra hivatkozott, hogy az említett utast a hátrányos megkülönböztetésről szóló törvény 2. fejezete 12. §-ának és 1. fejezete 4. §-ának megsértésével közvetlen hátrányos megkülönböztetés érte a Braathens részéről, amely arab személynek nézte, és ily módon emiatt további biztonsági ellenőrzésnek vetette alá. A Braathens következésképpen hátrányos helyzetbe hozta az alapügyben szóban forgó utast a külső megjelenésével és etnikai származásával összefüggő okokból oly módon, hogy kedvezőtlenebb bánásmódban részesítette, mint a hasonló helyzetben lévő többi utast.

21 A Stockholms tingsrätt (stockholmi körzeti bíróság) előtt a Braathens elfogadta a hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítés címén követelt összeg kifizetését, anélkül azonban, hogy bármilyen hátrányos megkülönböztetés fennállását elismerte volna. A hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős ombudsman e bíróság előtt ellenezte, hogy a bíróság az állítólagos hátrányos megkülönböztetés érdemi vizsgálata nélkül a Braathens általi követeléselismerésnek megfelelően hozzon határozatot.

22 Ítéletében az említett bíróság a Braathenst a követelt összeg kamatokkal növelt összegének megfizetésére, valamint a költségek viselésére kötelezte. Úgy ítélte meg, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló, a felek által szabadon vállalható polgári jogi kötelezettségekkel, illetve gyakorolható polgári jogi jogokkal kapcsolatos jogvitákat a felperes kártérítés iránti követelésének elismerése esetén érdemi vizsgálat nélkül kell eldönteni, és hogy a bíróságot köti a Braathens általi elismerés. Egyébiránt ugyanezen bíróság ezen elismerés miatt elfogadhatatlannak nyilvánította a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős ombudsman olyan megállapítási ítélet meghozatalára irányuló kérelmét, amely megállapítja elsődlegesen azt, hogy e légitársaság hátrányosan megkülönböztető magatartása okán köteles kártérítést fizetni, illetve másodlagosan azt, hogy az alapügyben szóban forgó utast a légitársaság hátrányos megkülönböztetésben részesítette.

23 A hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős ombudsman, miután eredménytelenül nyújtott be fellebbezést a Stockholms tingsrätt (stockholmi körzeti bíróság) ítéletével szemben a Svea hovrätthez (stockholmi fellebbviteli bíróság, Svédország), fellebbezést nyújtott be ez utóbbi bíróság ítélete ellen a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Högsta domstolenhez (legfelsőbb bíróság, Svédország). E fellebbezés keretében azt kérte, hogy e bíróság helyezze hatályon kívül a fellebbviteli bíróság ítéletét, helyezze hatályon kívül a Stockholms tingsrätt (stockholmi körzeti bíróság) ítéletét, és utalja vissza az ügyet e bíróság elé a megállapítási ítélet iránti kérelmei legalább egyikének érdemi vizsgálata céljából. A Braathens a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős ombudsman kérelmeinek elutasítását kérte.

24 A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a hátrányos megkülönböztetésről szóló törvény célja többek között különböző uniós jogi aktusok, köztük a 2000/43 irányelv átültetése, és arra irányul, hogy – amint az az előkészítő munkálataiból kitűnik – hátrányos megkülönböztetés esetén lehetővé tegye a szigorú és visszatartó erejű szankciók kiszabását. Közelebbről a hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítés az ezen irányelv 15. cikke értelmében vett szankciónak felel meg, és azt minden egyes

esetben úgy kell meghatározni, hogy az észszerű kártérítést jelentsen az áldozatnak, és hozzájáruljon a társadalomban a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemhez. Így módon e kártérítés kettős – jóvátételi és megelőzési – funkciót tölt be.

25 A kérdést előterjesztő bíróság hozzáteszi, hogy a bírósági eljárásról szóló törvénykönyv rendelkezései értelmében az alperes dönthet úgy, hogy elismeri a felperes kártérítési kérelmét anélkül, hogy köteles lenne ezen elismerést megindokolni, a felperes által hivatkozott valamely jogalapra támaszkodni, vagy elismerni az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállását. Az ilyen elismerésnek a gyakorlatban az a célja, hogy az eljárás anélkül szűnjön meg, hogy az ügy további vizsgálatára szükség lenne, mivel a bíróságnak kizárólag ezen elismeréssel indokolt ítéletet kell hoznia. Ami a megállapítási keresetet illeti, az csak a peres felek közötti jogviszony fennállására vagy hiányára vonatkozhat, kizárva többek között a tisztán ténybeli elemeket. Egyébiránt a bíróságnak kell értékelnie, hogy a vizsgálata célszerű-e.

26 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy az alapügyben az elsőfokú és a fellebbviteli bíróságok a Braathenst az alapügyben szóban forgó utas kérelmére a Braathens általi elismerés alapján követelt kártérítés megfizetésére kötelező határozatokat hoztak. Ezen elismerés miatt e bíróságok szerint egy megállapítási ítélet iránti kérelemmel összefüggésben a hivatkozott hátrányos megkülönböztetés fennállásának kérdése sem vizsgálható.

27 Márpedig a Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság) arra keresi a választ, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás összeegyeztethető-e a 2000/43 irányelvnek a Charta mindenkinek hatékony bírósági jogorvoslathoz való jogot biztosító 47. cikkével összefüggésben értelmezett 15. cikkében foglalt követelményekkel. E bíróság e tekintetben arra vár választ, hogy a felperes kártérítés iránti kérelmének alperes általi elismerése esetén a bíróságnak mindazonáltal biztosítani kell-e a lehetőséget – az ezen irányelvből eredő jogoknak az irányelv 7. cikke alapján történő védelme érdekében – a hátrányos megkülönböztetés fennállásának vizsgálatára annak a félnek a kérelmére, aki úgy véli, hogy hátrányos megkülönböztetés érte, és hogy az e kérdésre adandó válasz attól függ-e, hogy a hátrányos megkülönböztetés feltételezett elkövetője elismeri-e a hátrányos megkülönböztetés fennállását.

28 E körülmények között a Högsta domstolen (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A [2000/43 irányelvben] meghatározott tilalom megsértésére vonatkozó azon ügyben, amelyben a sérelmet elszenvedő személy hátrányos megkülönböztetés miatt kártérítést kér, köteles-e a tagállam az [ezen irányelv] 15. cikkében szereplő, hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókra vonatkozó követelmény teljesülése érdekében a sérelmet elszenvedő személy kérésére mindenkor megvizsgálni, hogy történt-e hátrányos megkülönböztetés – és adott esetben megállapítani, hogy történt –, függetlenül attól, hogy a hátrányos megkülönböztetés elkövetésével vádolt személy elismerte-e a hátrányos megkülönböztetés megtörténtét?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

29 Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2000/43 irányelvnek a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 7. és 15. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely megakadályozza, hogy az ezen irányelv által tiltott hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó állításon alapuló kártérítési keresetet elbíráló bíróság megvizsgálja az e hátrányos megkülönböztetés fennállásának megállapítására irányuló kérelmet, amennyiben az alperes vállalja a kért kártérítés megfizetését anélkül azonban, hogy elismerné az említett hátrányos megkülönböztetés fennállását.

30 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a 2000/43 irányelv célja az 1. cikke értelmében a faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem keretrendszerének kialakítása azzal a szándékkal, hogy az egyenlő bánásmód elve a tagállamokban megvalósuljon. Ezen

irányelv az általa szabályozott területeken a faji és etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának a Charta 21. cikkében biztosított elve konkrét kifejezésének minősül (2015. július 16-i CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet, C-83/14, EU:C:2015:480, 72. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 Nem vitatott, hogy az alapeljárás a 2000/43 irányelv tárgyi hatálya alá tartozik, mivel olyan, etnikai vagy faji származáson alapuló, feltételezetten hátrányosan megkülönböztető magatartásra vonatkozik, amelyre az ezen irányelv 3. cikke (1) bekezdésének h) pontja értelmében vett, nyilvánosság számára hozzáférhető szolgáltatáshoz való hozzáférés keretében tanúsítottak.

32 Amint az a 2000/43 irányelv (19) preambulumbekezdéséből kitűnik, a faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés áldozatainak megfelelő jogi védelemmel kell rendelkezniük, és a hatékonyabb védelem nyújtása érdekében az egyesületeket vagy egyéb jogi személyeket is fel kell hatalmazni, hogy a tagállamok által meghatározott módon bármilyen áldozat nevében, illetve támogatójaként eljárásokban részt vegyenek. Egyébiránt ezen irányelv (26) preambulumbekezdése értelmében a tagállamoknak hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat kell előírniuk az irányelvből adódó kötelezettségek megsértése esetére.

33 E tekintetben a 2000/43 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tagállamok biztosítják, hogy az ezen irányelvben szereplő egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartására irányuló bírói és/vagy közigazgatási eljárások minden olyan személy számára hozzáférhetőek legyenek, akit saját állítása szerint az ezen elv vele szemben való be nem tartása miatt sérelem ért. Ezáltal e rendelkezés megerősíti a Charta 47. cikkében biztosított hatékony jogorvoslathoz való jogot.

34 A 2000/43 irányelv 7. cikkének (2) bekezdéséből egyébiránt az következik, hogy azoknak az egyesületeknek, szervezeteknek vagy jogi személyeknek, amelyeknek a nemzeti jog által szabályozott kritériumokkal összhangban törvényes érdekükben áll az ebben az irányelvben előírt rendelkezések betartásának biztosítása, többek között biztosítani kell, hogy az áldozat nevében vagy annak beleegyezésével az említett irányelvből eredő kötelezettségek teljesítéséért folytatott bármilyen bírósági eljárásban részt vehessenek. E 7. cikk (2) bekezdése tehát az érintett területen a Charta 47. cikkében biztosított hatékony bírói jogvédelemhez való jog pontosításának minősül.

35 Az egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartása ily módon megköveteli, hogy azon személyeknek, akik úgy vélik, hogy faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetést szenvedtek el, hatékony bírói jogvédelmet biztosítsanak az egyenlő bánásmódhoz való joguk tekintetében függetlenül attól, hogy e személyek közvetlenül vagy az előző pontban említett egyesület, szervezet vagy jogi személy közvetítésével járnak el (lásd analógia útján: 2019. május 8-i Leitner ítélet, C-396/17, EU:C:2019:375, 62. pont).

36 A 2000/43 irányelv 15. cikke előírja, hogy a tagállamok megállapítják az ennek az irányelvnek megfelelően elfogadott nemzeti rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciórendszert, és meghoznak minden szükséges intézkedést, hogy biztosítsák az ilyen szankciók alkalmazását. Anélkül, hogy meghatározott szankciókat írna elő, e cikk pontosítja, hogy az így előírt szankcióknak, amelyek az áldozat számára fizetendő kártérítést is magukban foglalhatják, hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.

37 Az említett 15. cikk tehát a tagállamokra rója azt a kötelezettséget, hogy belső jogrendjükbe bevezessék azon intézkedéseket, amelyek kellőképpen hatékonyak a 2000/43 irányelv céljának elérésére, és oly módon járjanak el, hogy a nemzeti bíróságok előtt az érintettek – beleértve az ezen irányelv 7. cikkének (2) bekezdésében említett egyesületet, szervezetet vagy jogi személyt is – eredményesen tudjanak hivatkozni ezen intézkedésekre annak érdekében, hogy a bírói jogvédelem tényleges és hatékony legyen, meghagyva a tagállamoknak az irányelv céljának elérését biztosító különböző megoldások közüli szabad választás lehetőségét (lásd ebben az értelemben: 2008. július 10-i Feryn ítélet, C-54/07, EU:C:2008:397, 37. és 38. pont).

38 E tekintetben egy tagállam jogrendjében a 2000/43 irányelv 15. cikkének átültetése érdekében kialakított szankciórendszernek az ezen irányelv 7. cikkének végrehajtására hozott intézkedésekkel párhuzamosan biztosítania kell az ezen irányelvből eredő jogok tényleges és hatékony jogi védelmét. A szankciók szigorúságának összhangban kell lennie az általuk büntetett jogsértés súlyával, többek között tényleges visszatartó erőt biztosítva, az arányosság általános elvének tiszteletben tartásával (lásd analógia útján: 2013. április 25-i Asociația Accept ítélet, C-81/12, EU:C:2013:275, 63. pont).

39 Amennyiben a vagyoni kártérítés a hátrányos megkülönböztetés fennállásának megállapítása esetén elfogadott intézkedés, annak megfelelőnek kell lennie a szóban forgó hátrányos megkülönböztetés miatt ténylegesen elszenvedett kárnak az alkalmazandó nemzeti szabályokkal összhangban történő teljes megtérítése lehetővé tétele érdekében (lásd analógia útján: 2015. december 17-i Arjona Camacho ítélet, C-407/14, EU:C:2015:831, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ezzel szemben a 2000/43 irányelv megfelelő és eredményes végrehajtásával nem tekinthető összeegyeztethetőnek egy pusztán szimbolikus szankció alkalmazása (lásd analógia útján: 2013. április 25-i Asociația Accept ítélet, C-81/12, EU:C:2013:275, 64. pont).

40 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő információkból következik, hogy a többek között a 2000/43 irányelvet átültető nemzeti jog értelmében minden olyan személy, aki úgy véli, hogy faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés áldozata, a „hátrányos megkülönböztetés miatti kártérítésnek” minősülő szankció végrehajtása iránti keresetet indíthat. Az alapügyben szóban forgó nemzeti jogszabály előírja, hogy amennyiben az alperes úgy dönt, hogy elismeri a felperes kártérítési kérelmét, az e keresetet elbíráló bíróság arra kötelezi ezen alperest, hogy fizesse meg az e felperes által kártérítés címén követelt összeget.

41 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből azonban az is kitűnik, hogy az ilyen elismerésre – amely e nemzeti jogszabály értelmében jogilag kötelező a bíróságra nézve, és amely az eljárás megszűnését eredményezi – anélkül is sor kerülhet, hogy az alperes elismerné az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállását, vagy akár akkor is, ha – mint az alapügyben is – azt kifejezetten vitatja. Ilyen helyzetben a nemzeti bíróság ezen elismerésen alapuló ítéletet hoz, anélkül azonban, hogy ebből az ítéletből bármiféle megállapítást lehetne levezetni az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállását illetően.

42 Ebből következik, hogy hasonló helyzetben az alperes általi elismerés azzal a hatással jár, hogy az alperes azon kötelezettsége, hogy a felperes által kért kártérítést megfizesse, nem kapcsolódik az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállásának alperes általi elismeréséhez vagy e hátrányos megkülönböztetés hatáskörrel rendelkező bíróság általi megállapításához. Ezenkívül és mindenekelőtt, az ilyen elismerés azzal a következménnyel jár, hogy megakadályozza a keresetet elbíráló bíróságot abban, hogy határozzon az állítólagos hátrányos megkülönböztetés valós voltáról, holott az a kártérítési kérelem okának minősül, és ennek alapján e kereset szerves részét képezi.

43 Ami az alapügyben szóban forgó nemzeti jogszabályban előírt megállapítási keresetet illeti, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő információkból kitűnik, hogy az nem teszi lehetővé, hogy annak a személynek, aki úgy véli, hogy a 2000/43 irányelv által tiltott hátrányos megkülönböztetés áldozata, biztosítsák az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállásának bíróság általi vizsgálatához, és adott esetben annak megállapításához való jogot. E jogszabály értelmében ugyanis a megállapítási kereset nem vonatkozhat tisztán ténybeli elemekre, és elfogadhatósága az eljáró bíróság célszerűség alapján hozott döntésétől függ, amely a szóban forgó érdekek – azaz többek között a felperes eljáráshoz fűződő érdeke, valamint az e kereset által az alperesnek esetlegesen okozott kényelmetlenség – mérlegelésén alapul.

44 Ebből következik, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti jogszabály értelmében abban az esetben, ha az alperes anélkül ismeri el a követelt kártérítés kifizetését, hogy elismerné az állítólagos hátrányos megkülönböztetést, a felperes csak polgári bírósághoz fordulhat annak érdekében, hogy az az említett hátrányos megkülönböztetés fennállásáról határozzon.

45 Meg kell állapítani, hogy az ilyen nemzeti szabályozás sérti a 2000/43 irányelvnek a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 7. és 15. cikkében előírt követelményeket.

46 Ugyanis, először is, amint az a jelen ítélet 33–35. pontjából kitűnik, az ezen irányelv 7. cikkében említett eljárások célja az egyenlő bánásmód elvére alapított jogok érvényesítésének lehetővé tétele minden olyan személy számára, aki úgy véli, hogy faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés áldozata, valamint e jogok tiszteletben tartásának biztosítása. Ebből tehát szükségszerűen az következik, hogy amennyiben az alperes nem ismeri el az állítólagos hátrányos megkülönböztetést, az említett személynek rendelkeznie kell azzal a lehetőséggel, hogy bíróságtól kérhesse az azon jogok esetleges sérelméről való határozathozatalt, amelyek tiszteletben tartására az ilyen eljárások irányulnak.

47 Következésképpen önmagában valamely pénzbeli összeg megfizetése, még ha azt a felperes követeli is, nem képes biztosítani azon személy hatékony bírói jogvédelmét, aki az említett irányelvből eredő egyenlő bánásmódhoz való joga sérelmének megállapítását kéri, különösen ha e személy elsődleges érdeke nem gazdasági, hanem e személy az alperesnek felrótt tények valós voltának, valamint azok jogi minősítésének a megállapítására törekszik.

48 Másodszor az alapügyben szóban forgóhoz hasonló nemzeti jogszabály sérti mind a jóvátételi funkciót, mind pedig a visszatartó funkciót, amelyekkel az ezen irányelvet átültető nemzeti rendelkezések megsértése esetén a tagállamok által a 2000/43 irányelv 15. cikke alapján előírt szankcióknak rendelkezniük kell.

49 E tekintetben, és amint arra a főtanácsnok az indítványának 83. és 84. pontjában lényegében rámutatott, a pénzbeli összeg megfizetése nem elegendő ahhoz, hogy megfeleljen azon személy követeléseinek, aki az elszenvedett nem vagyoni kár megtérítése címén elsődlegesen annak megállapítását kívánja elérni, hogy hátrányos megkülönböztetés érte, így e kifizetést e célból nem lehet úgy tekinteni, mint amely megfelelő jóvátételi funkciót tölt be. Ugyanígy a pénzösszeg megfizetésére vonatkozó kötelezettség nem biztosíthat a hátrányos megkülönböztetés elkövetőjével szemben ténylegesen visszatartó hatást azáltal, hogy arra ösztönözze őt, hogy ne ismételje meg hátrányosan megkülönböztető magatartását, és így megakadályozzon részéről újabb hátrányos megkülönböztetéseket, amennyiben – mint a jelen esetben is – az alperes vitatja bármilyen hátrányos megkülönböztetés fennállását, de a költségek és az imázs szempontjából előnyösebbnek tartja a felperes által kért kártérítés megfizetését, elkerülve egyúttal, hogy a nemzeti bíróság hátrányos megkülönböztetés fennállását állapítsa meg.

50 A fenti elemzést nem kérdőjelezheti meg a svéd kormány által hivatkozott, büntetőeljárás indítására vonatkozó lehetőség, amely lehetővé tenné azon személy számára, aki úgy véli, hogy a 2000/43 irányelv által tiltott hátrányos megkülönböztetés áldozata, hogy e hátrányos megkülönböztetést büntetőbíróság állapítsa meg és szankcionálja. Az ilyen büntetőeljárás ugyanis – az általa követett sajátos célok, valamint az abban rejlő korlátok miatt – nem teszi lehetővé a polgári jogi jogorvoslatok ezen irányelv követelményeinek való megfelelése hiányának orvoslását.

51 Közelebbről a főtanácsnok indítványának 118–120. pontjában foglaltakhoz hasonlóan meg kell állapítani, hogy az ilyen büntetőeljárás a bizonyításfelvételre és bizonyítási teherre vonatkozó olyan szabályokon alapul, amelyek nem felelnek meg a 2000/43 irányelv 8. cikkében szereplő, az említett személyre nézve kedvezőbb szabályoknak. Az említett 8. cikk az (1) bekezdésében ily módon előírja, hogy ha az említett személy a bíróság vagy más, hatáskörrel rendelkező hatóság előtt olyan tényeket bizonyít, amelyekből vélelmezni lehet, hogy közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés történt, az alperesnek kell bizonyítania, hogy az egyenlő bánásmód elve nem sérült. Ezzel szemben ugyanezen 8. cikk (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy (1) bekezdése nem alkalmazandó büntetőeljárásokra.

52 Harmadszor, és ellentétben azzal, amire a Braathens hivatkozik, az olyan eljárásjogi elvek vagy megfontolások, mint a rendelkezési elv, a pergazdaságosság elve és a jogviták egyezséggel történő rendezésének megkönnyítésére való törekvés, szintén nem igazolhatnak a fenti pontokban elfogadottól eltérő értelmezést.

53 Egyrészt ugyanis a jogvitának a 2000/43 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése szerinti egyezség útján történő rendezésétől eltérően, amely lehetővé teszi valamennyi fél számára, hogy továbbra is szabadon rendelkezzen a követelései felett, az alapügyben szóban forgóhoz hasonló nemzeti jogszabály azzal a hatással jár, hogy az alperesre ruházza a jogvita feletti uralmat, lehetővé téve az alperes számára, hogy elismerje a felperes kártérítési kérelmét, anélkül azonban, hogy elismerné az állítólagos hátrányos megkülönböztetés fennállását, vagy akár kifejezetten vitassa azt, amely esetben a felperes már nem kérheti az eljáró bíróságtól azt, hogy e bíróság határozzon a kérelem okával kapcsolatban, és nem tiltakozhat az általa kezdeményezett eljárás megszűnése ellen sem.

54 Másrészt az ilyen keresetet elbíráló bíróság egyáltalán nem sérti a rendelkezési elvet, ha annak ellenére, hogy az alperes vállalja a felperes által követelt kártérítés kifizetését, megvizsgálja e hátrányos megkülönböztetés fennállását a felperes azon állítására tekintettel, amelyen e kereset alapul, amennyiben ezen alperes e hátrányos megkülönböztetés fennállását nem ismeri el, sőt azt vitatja is. Az ilyen vizsgálat tehát a felperes kártérítési követelésének okára vonatkozik, amely a jogvita e keresetben meghatározott tárgyának körébe tartozik, különösen ha – mint a jelen ügyben – e felperes az említett kereset keretében kifejezetten előterjesztett egy ilyen hátrányos megkülönböztetés megállapítása iránti kérelmet.

55 Negyedszer emlékeztetni kell arra, hogy – amint arra a Braathens hivatkozik – kétségtelen, hogy az uniós jog főszabály szerint nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy a nemzeti bíróságok előtt létrehozzanak – tekintettel a jogalanyok uniós jogból eredő jogai védelmének biztosítására – más jogi lehetőségeket, mint amelyeket a nemzeti jog megállapított (lásd ebben az értelemben: 2007. március 13-i Unibet ítélet, C-432/05, EU:C:2007:163, 40. pont, valamint 2018. október 24-i XC és társai ítélet, C-234/17, EU:C:2018:853, 51. pont).

56 Mindemellett elegendő megállapítani, hogy a jelen ügyben az uniós jog tiszteletben tartása nem terjed odáig, hogy új jogi lehetőség létrehozását írja elő, hanem csupán azt követeli meg a kérdést előterjesztő bíróságtól, hogy megtagadja azon eljárási szabály alkalmazását, amely szerint az olyan személy kártérítési kérelmét a belső jognak megfelelően elbíráló bíróság, aki úgy véli, hogy hátrányos megkülönböztetés érte, nem határozhat e hátrányos megkülönböztetés fennállásáról kizárólag azon okból, hogy az alperes elfogadta a követelt kártérítésnek a felperes részére történő kifizetését anélkül azonban, hogy elismerte volna az említett hátrányos megkülönböztetés fennállását; e megtagadás oka pedig az, hogy e szabály nemcsak a 2000/43 irányelv 7. és 15. cikkével, hanem a Charta 47. cikkével is összeegyeztethetetlen.

57 E tekintetben emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy a jelen ítélet 38. pontjában megállapítottaknak megfelelően a 2000/43 irányelv 7. és 15. cikkének célja a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmódhoz való, ezen irányelvből eredő jog tényleges és hatékony bírói jogvédelmének biztosítása. Ebből következik, hogy e cikkek csupán konkretizálják a Charta 47. cikkében biztosított hatékony bírósági jogorvoslathoz való jogot, amely önmagában elegendő, és azt nem kell uniós vagy nemzeti jogi rendelkezésekkel pontosítani ahhoz, hogy önmagában hivatkozható jogot biztosítson a magánszemélyek számára (2018. április 17-i Egenberger ítélet, C-414/16, EU:C:2018:257, 76–78. pont).

58 Másrészt az uniós jog elsőbbségének elve alapján abban az esetben, ha nem tudja a nemzeti jogszabályokat az uniós jog követelményeivel összhangban értelmezni, minden nemzeti bíróságnak, mint tagállami szervnek – hatásköre keretében – kötelessége, hogy mellőzze a nemzeti jog mindazon

rendelkezéseinek alkalmazását, amelyek ellentétesek az uniós jognak a folyamatban lévő jogvitában közvetlen hatállyal bíró rendelkezésével (lásd ebben az értelemben: 2019. június 24-i Popławski ítélet, C-573/17, EU:C:2019:530, 53. és 61. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

59 A fenti megfontolások összességére tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2000/43 irányelvnek a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 7. és 15. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely megakadályozza, hogy az ezen irányelv által tiltott hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó állításon alapuló kártérítési keresetet elbíráló bíróság megvizsgálja az e hátrányos megkülönböztetés fennállásának megállapítására irányuló kérelmet, amennyiben az alperes vállalja a kért kártérítés megfizetését anélkül azonban, hogy elismerné az említett hátrányos megkülönböztetés fennállását. A magánszemélyek közötti jogvitában eljáró nemzeti bíróság feladata, hogy hatáskörén belül biztosítsa a jogalanyok számára a Charta 47. cikkéből eredő jogvédelmet, szükség esetén mellőzve a nemzeti jog valamennyi, azzal ellentétes rendelkezésének alkalmazását.

A költségekről

60 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

A személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelvnek az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével összefüggésben értelmezett 7. és 15. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely megakadályozza, hogy az ezen irányelv által tiltott hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó állításon alapuló kártérítési keresetet elbíráló bíróság megvizsgálja az e hátrányos megkülönböztetés fennállásának megállapítására irányuló kérelmet, amennyiben az alperes vállalja a kért kártérítés megfizetését anélkül azonban, hogy elismerné az említett hátrányos megkülönböztetés fennállását. A magánszemélyek közötti jogvitában eljáró nemzeti bíróság feladata, hogy hatáskörén belül biztosítsa a jogalanyok számára az Alapjogi Charta 47. cikkéből eredő jogvédelmet, szükség esetén mellőzve a nemzeti jog valamennyi, azzal ellentétes rendelkezésének alkalmazását.

Aláírások